

**POLSKIE TOWARZYSTWO HERALDYCZNE
TOWARZYSTWO HERALDYCZNO-GENEALOGICZNE
W MOSKWIE**

**SPIS SZLACHTY WYLEGITYMOWANEJ
W GUBERNIACH GRODZIENSKIEJ,
MIŃSKIEJ, MOHYLEWSKIEJ,
SMOLEŃSKIEJ i WITEBSKIEJ**

OPRACOWALI

**Stanisław Dumin
Sławomir Górzyński**

**POLSKIE TOWARZYSTWO HERALDYCZNE
TOWARZYSTWO HERALDYCZNO-GENEALOGICZNE
W MOSKWIE**

**SPIS SZLACHTY WYLEGITYMOWANEJ
W GUBERNIACH GRODZIENSKIEJ,
MIŃSKIEJ, MOHYLEWSKIEJ,
SMOLEŃSKIEJ i WITEBSKIEJ**

OPRACOWALI

**Stanisław Dumin
Sławomir Górzyński**

FUNDACJA im. CIECHANOWIECKICH

WARSZAWA 1992

ARBOR DiG

Oddajemy do rąk czytelników spis szlachty wylegitymowanej w pięciu tzw. zachodnich guberniach Cesarstwa Rosyjskiego: grodzieńskiej, mińskiej, mohylewskiej, smoleńskiej i witebskiej. Spis ten sporządzony został na podstawie wydanych drukiem w języku rosyjskim, na przełomie XIX i XX wieku, urzędowych spisów szlachty tych guberni. Publikacje te, nawet w Rosji, stanowią dużą rzadkość, większości z nich brak zaś w bibliotekach polskich. Przedstawiają one dużą wartość źródłową, nie tylko dla ściśle rozumianej genealogii, ale też dla szerszej problematyki dziejów społecznych i składu narodowościowego ludności zamieszkałej na dawnych terenach Rzeczypospolitej włączonych po rozbiorach kraju do Cesarstwa Rosyjskiego. Uzasadnia to celowość wprowadzenia ich do obiegu naukowego w Polsce, zwłaszcza wobec widocznego wzrostu zainteresowania zarówno dziejami szlachty i ziemiaństwa, jak i przeszłością Kresów.

Publikowany spis jest pierwszym efektem szeroko zakrojonych prac podjętych z inicjatywy Fundacji im. Ciechanowieckich, mających na celu zarejestrowanie legitymacji szlachty polskiej przeprowadzonych w tych guberniach Cesarstwa Rosyjskiego, które objęły tereny dawnej Rzeczypospolitej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Badania te prowadzone są w archiwach rosyjskich, białoruskich i litewskich przez Towarzystwo Historyczno-Genologiczne w Moskwie, a koordynuje je Polskie Towarzystwo Heraldyczne. Obejmują one zespół akt Departamentu Heroldii Rządzącego Senatu w Petersburgu oraz akta gubernialnych zgromadzeń szlacheckich w archiwach Wilna i Mińska. W programie badań przewidziane są też poszukiwania w innych archiwach (Grodno), w dalszej zaś kolejności objęcie nimi również Wołynia, Podola i Ukrainy. Zakłada się, że wyniki tych poszukiwań zostaną opublikowane. Pozwoli to nie tylko na rozpoznanie samego zjawiska legitymacji szlachty polskiej żyjącej w granicach Cesarstwa od końca XVIII do początku XX wieku oraz na pogłębienie znajomości dziejów wielu rodzin szlacheckich, ale stworzy także podstawę dla badań nad statusem społecznym i prawnym tej warstwy pod panowaniem carów, jej składem i liczebnością zarówno w poszczególnych guberniach, jak i w jej masie.

Podjęcie tych prac nie byłoby możliwe bez osobistego zainteresowania nimi dra Andrzeja Ciechanowieckiego, który umożliwił ich realizację, angażując w tym celu środki Fundacji im. Ciechanowieckich. Sumptem Fundacji opublikowany został również niniejszy spis.

Przy opracowaniu spisu wydawcy korzystali z cennych uwag i konsultacji kolegów Jana Jaroszuka, Leszka Pudłowskiego i Andrzeja Rachuby.

Sądzę, że udostępnienie po raz pierwszy nauce polskiej bogatego materiału, jaki przynosi nasz spis, dobrze inauguruje zamierzony program badań.

*Stefan K. Kuczyński
Prezes Polskiego Towarzystwa Heraldycznego*

Wstęp

„Dziś nam szlachectwa przeczą, każą nam drabować
Papiry i szlachectwa papierem próbować.”

- narzekał pan Skołuba, jeden z pomniejszych bohaterów „Pana Tadeusza” (księga IV), na rządy zaborców moskiewskich. Aby nadal korzystać z praw szlacheckich, szlachta musiała wówczas przeprowadzić wywód genealogiczny, to jest złożyć dowody przynależności przodków do tego stanu. W dawnej Rzeczypospolitej takie wywody przeprowadzano w przypadkach „nagany”, czyli zakwestionowania szlachectwa. I w ten właśnie sposób na pewno odebrane zostały przez polską brać szlachecką żądania władz zaborczych, którym jednak musieli się poddać, pragnąc zachować swą dawną pozycję społeczną.

Pierwotnie, na ziemiach białoruskich przyłączonych do Cesarstwa Rosyjskiego w 1772 r., po pierwszym rozbiore Polski, wywody te zostały przeprowadzone przez część szlachty miejscowej przed „sądami prowincjonalnymi” - witebskim, połockim, orszańskim i dynaburskim na rozkaz władz rosyjskich. Już 14 lipca 1773 r. mohylewski generał-gubernator Bazyli Kachowski (nawiasem mówiąc, wywodzący się z polskiej rodziny, osiadłej na Smoleńszczyźnie za Wazów) ogłosił uniwersał, nawołujący osoby zaliczające się do szlachty do złożenia materiałów genealogicznych i odpowiednich dokumentów. W ten sposób powstał tzw. „Herbarz orszański” (w r. 1900 ogłoszony drukiem przez znanego badacza białoruskiego D. I. Dowgiałłę). Innym cennym źródłem z tego okresu jest również „Herbarz witebski” (wydany przez F. Piekosińskiego)¹. Dążąc do integracji ziem zabranych z resztą Cesarstwa, rząd rosyjski musiał jednak w jakimś stopniu przestrzegać miejscowych zwyczajów, zachowując niektóre dawne urzędy szlacheckie oraz pewne tradycyjne formy samorządowe.

Tymczasem w Cesarstwie Rosyjskim szlachta (*dworianstwo*) różniła się znacznie zakresem swych praw i przywilejów od szlachty polskiej. Przyznanie tej ostatniej szlachectwa rosyjskiego siłą rzeczy musiało pociągnąć za sobą zmiany w jej sytuacji prawnej.

Od czasów Piotra I kształtuje się w Rosji ostatecznie stan szlachecki. Do szlachty zaliczano osoby wywodzące się ze starych rodzin, a więc posiadaczy majątków ziemskich (z poddanyimi). Część szlachty rosyjskiej nie posiadającej poddanych pozbawiono przywilejów i zaliczono do kategorii „jednodworców” (poddanej ciężarom podatkowym i innym). Od czasu ogłoszenia słynnej „Tabeli o rangach”, czyli ustawy ustalającej starszeństwo (od 14 do 1 - najwyższego stopnia, czyli klasy) rang wojskowych, cywilnych i dworskich, szlachectwo dziedziczne zdobywać miał każdy oficer (od najniższej rangi chorążego poczynając) oraz każdy urzędnik po uzyskaniu stopnia assessora koleżeńkiego (klasy VIII). W połowie XIX w., aby zapobiec nadmiernemu rozszerzeniu stanu szlacheckiego, podwyższono „poprzeczkę” dla urzędników do rzeczywistego radcy stanu, czyli rangi IV klasy, uzyskanej w służbie czynnej. Ustalono, że niżsi oficerowie oraz urzędnicy (od klasy VIII) uzyskują tylko szlachectwo osobiste (nie dziedziczne); dziedziczne szlachectwo uzyskiwali tylko wyżsi oficerowie od pułkownika poczynając. W 1785 r. Katarzyna II stworzyła jeszcze jedną możliwość uzyskania szlachectwa dziedzicznego - przez nadanie któregokolwiek orderu rosyjskiego, następnie - po wprowadzeniu w Cesarstwie orderów polskich Orła Białego i św. Stanisława - również ich. W XIX w. zresztą tu również wprowadzono ograniczenia. Odtąd szlachectwo uzyskać można było tylko będąc kawalerem orderu I stopnia (a więc klasy, dostępnej w zasadzie tylko osobom odpowiednio wysokiej rangi). Wyjątek stanowiły ordery św. Jerzego (najbardziej cenione odznaczenie wojskowe) i św. Włodzimierza. Kawalerowie orderu św. Włodzimierza IV stopnia stanowili do końca XIX w. znaczny odsetek nowej szlachty rosyjskiej, aż ustalono, że dopiero odznaczeni III stopniem tego orderu mają to prawo uzyskać. Nawiasem mówiąc, kupcy, odznaczeni orderem św. Włodzimierza, szlachectwa nie uzyskiwali, zdarzało się to jednak duchownym prawosławnym. Szlachectwo zagraniczne obcokrajowców, składających przysięgę na wierność poddaństwu cesarzowi, uznawano również - po złożeniu odpowiednich dowodów (urzędowego świadectwa). Istniały też w Rosji tytuły

¹ *Orszański gierbownik*, wyd. D.I. Dowgiałło, Witebsk 1900 (odb. z „Istoriko-juridiczeskije materiały izwleczonnye iz drewnich aktowych knig gubernii Witebskij i Mogilewskoj, chranjaszczisja w Centralnom Archiwie w Witebskie”, t. XXVIII); *Herbarz szlachty prowincji witebskiej*, wydanie „Herolda Polskiego”, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1899.

arystokratyczne - księcia (kniazia), hrabiego (grafa), barona, zdarzały się (rzadko) bardziej egzotyczne (obce) - margrabiego (markiza) i wicehrabiego (wikomta). Tytuły obce uznawano nie zawsze chętnie, m. in. poddani rosyjscy nie mieli prawa bez zgody panującego przyjmować tytułów nadanych przez obcych monarchów.

Teoretycznie szlachtę ziem byłej Rzeczypospolitej logicznie byłoby traktować jako szlachtę obcą. Tak jednak nie było. Uznając, że prerogatywy stanu szlacheckiego zostały przez nią zdobyte przed rozbiorami, stosowano wobec niej nie polskie, lecz rosyjskie kryteria uznania. Wymagano więc, zwłaszcza od początku XIX w., aby wywodzący się udowodnili, że ich przodkowie posiadali poddanych chłopów. Nie zawsze to było możliwe, zwłaszcza dla rzeszy drobnej szlachty zaściankowej. Ale prawdziwe restrykcje zaczęły się dopiero za panowania Mikołaja I, kiedy to na rozkaz cesarza, który uważał drobną szlachtę polską za element niepewny i niebezpieczny, wiele rodzin po uznaniu ich dowodów za niewystarczające pozbawiono szlachectwa i zmuszono do płacenia pogłównego. Zapisano je do kategorii „jednodorców” (wolnych właścicieli ziemskich) lub (w miastach) do mieszczan, i dopiero po jakimś czasie uzyskali możliwość kontynuacji swych zabiegów o prawa szlacheckie.

Zniknęły dawne sejmiki szlacheckie (choć przetrwały niektóre dawne urzędy), i na ziemię najpierw pierwszego zaboru, a następnie na pozostałe ziemie litewsko-białoruskie, przyłączone do Cesarstwa w r. 1793 i 1795, i wreszcie (w 1807 r.) na ziemię Okręgu Białostockiego (część byłego zaboru pruskiego, ofiarowana przez Napoleona Aleksandrowi I po pokoju w Tylży), rozciągnięte zostały wzorce rosyjskie.

Szlachta Cesarstwa Rosyjskiego uzyskiwała samorząd na mocy przywileju (Hramoty) Katarzyny II z 1785 r. Odtąd w każdej guberni, a w ramach guberni - w każdym powiecie - szlachta tam osiadła wybierała marszałka (*priwoditiela*). Gubernialne zgromadzenie szlacheckie, składające się z deputowanych szlachty wszystkich powiatów (po jednym z powiatu), z marszałkiem gubernialnym na czele, rozpatrywać miało dowody szlachectwa i prowadzić gubernialną księgę genealogiczną szlachty. Ustawa z 1785 r. wprowadziła podział księgi gubernialnej na sześć części. Do części I mieli być zapisani ci, których dowody szlachectwa nie sięgały dalej niż 100 lat wstecz od daty wydania Hramoty Katarzyny II oraz ci, którzy otrzymali szlachectwo z osobistego nadania panującego. Do części II mieli być zapisywani ci, którzy zdobyli szlachectwo uzyskując rangę oficerską w wojsku. Część III przeznaczona była dla tych, którzy uzyskali szlachectwo dziedziczne przez rangę cywilną lub przez odznaczenie ich orderem. Część IV przeznaczona była dla szlachty wywodzącej się z zagranicy, część V - dla rodzin utytułowanych. Księga VI przeznaczona była dla szlachty starożytnej, składającej dowody szlachectwa sprzed 1685 r. (a więc - liczącej ponad 100 lat szlachectwa w 1785 r.). Tu wpisywano również rodziny pochodzące od kniaziów tatarskich, zachowujące tytuł książęcy, by odróżnić ich od innych kniaziów (potomków Ruryka, Giedymina i innych panujących).

Decyzje gubernialnych deputacji szlacheckich miał zatwierdzić urząd centralny - petersburska Heroldia (od połowy XIX w. Departament Heroldii Rządzącego Senatu). Bardziej skomplikowane przypadki oraz sprawy o tytuły arystokratyczne rozpatrywało następnie Zgromadzenie Ogólne Departamentów Rządzącego Senatu, Rada Państwa (*Gosudarstwiennyj Sowiet*). Podjęte decyzje zatwierdzał cesarz.

Omówiony wyżej podział ksiąg gubernialnych na sześć części miał być wprowadzony również w guberniach litewsko-białoruskich. Lecz tutaj (jak zresztą czasem i na prowincji rosyjskiej) nowy, dopiero co wprowadzony system nie zawsze był zrozumiały. Doszło do tego pewne nieporozumienie związane z wprowadzonym jednocześnie przez władze podziałem szlachty na dwa *razriady* według sytuacji majątkowej (pierwszy - posiadający poddanych; drugi - nie posiadający), oraz podziałem według tego, czy szlachectwo zostało już uznane czy nie (odpowiednio również 1 i 2 klasy). Stąd zjawiskiem nagminnym, zwłaszcza w guberniach mińskiej i wileńskiej na początku XIX w. było zapisywanie wszystkich wywodzących się do klasy I, niezależnie od tego, jak daleko sięgała ich ascendencja (zdarzały się nawet przypadki, że do klasy I zapisywano wywodzących się z tytułem książęcym). Ta „klasa I” została później odczytana przez urzędników Heroldii petersburskiej jako część księgi genealogicznej, i w wielu przypadkach tak już zostało, choć często ta czy inna rodzina miałaby prawo zapisania się do bardziej „honorowej” części VI.

W roku 1819 wprowadzono prowizorycznie decyzją Senatu zasadę, że do czasu rozpatrzenia przez rząd przywilejów Tatarów litewskich wywodzący się ze szlachectwa Tatarzy mają być zapisywani do „udzielnego (osobnego) spisu”. W 1842 r. prawa szlacheckie tej grupy zostały wreszcie rozpatrzone i uznano ich prawo do wywodzenia się na ogólnych zasadach. Lecz wprowadzona wcześniej „prowizorka” nie została zniesiona; a więc księgi genealogiczne (również rosyjskich guberni, gdyż zdarzały się przypadki zapisywania do nich osób przeniesionych z guberni litewsko-białoruskich) wzbogaciła się o dodatkową, właściwie VII (choć tego numeru nigdy nie używano) część.

Teoretycznie cała szlachta miejscowa miałaby prawo należeć do części I lub VI (gdyż osoby nobilitowane w końcu XVII i w XVIII w. stanowiły nikły jej procent), ewentualnie do części V (potomkowie

kniaziów litewsko-ruskich, nie zawsze autentyczni, baronowie i hrabiowie inflancy i trochę rodzimych). Tak się jednak nie stało, bowiem w wyniku „czystki” przeprowadzonej w latach czterdziestych XIX w. znaczna część tej szlachty szlacheckiego rosyjskiego nie otrzymała. W spisach szlachty jednak zasadą właściwie jest, że przy nazwiskach starych rodzin szlacheckich zobaczyć można nie tylko jedynek lub szóstek, lecz również skromną dwójkę lub trójkę. W większości przypadków są to mniej szczęśliwe gałęzi tych rodzin, którym zabrakło czasu lub po prostu chęci „drabować papiery”. Uznanie starego szlacheckiego w deputacji gubernialnej nie sprawiło właściwie szczególnych trudności. Petentów traktowano (zwłaszcza na początku) bardzo liberalnie. Wystarczało nieraz świadectwo okolicznych sąsiadów i manifest o zaginięciu papierów w „pożarach i wypadkach domowych”. Nikt też nie dbał o prawo tej czy innej rodziny do zgłoszonego herbu. Stwarzało to możliwość do nadużyć. Stwierdzić jednak należy, że tych nadużyć i wręcz fałszerstw znacznie więcej da się zauważyć w aktach Heroldii, złożonych według jej wymagań; czasem wręcz gołym okiem da się zauważyć, jak zamiast zgłoszonego wcześniej skromnego rodowodu, nie zawierającego wiadomości o majątkach z poddanymi, rodowód uzupełnia się o dalsze pokolenia, pojawiają się nowe dokumenty, pochodzące z zaginionych (co zostało stwierdzone) ksiąg sądów ziemskich i grodzkich itd. I postępują w ten sposób nie jacyś intruzi, tylko autentyczni potomkowie szlachty, zmuszeni przerabiać swój rodowód, by odpowiadał wymaganiom władz rosyjskich. Stąd osoba, która uzyskiwała odpowiedni stopień lub order, wołała często (z przyczyn praktycznych - potrzebując świadectwa szlacheckiego dla dzieci, np. przy zapisaniu ich do gimnazjum lub szkoły oficerskiej) przeprowadzić wywód jak najprostszy. W ten sposób udało się przywrócić prawa szlacheckie i części potomków rodów wykreślonych z księgi genealogicznej.

Jednak tuż po I rozbiore pojawiają się na tych terenach rodziny rosyjskie i inne. Część z nich otrzymała nadania od Katarzyny II i Pawła I (najczęściej z byłych dóbr stołowych i starostw królewskich), inni osiedli później. Pragnąc uczestniczyć w samorządzie szlacheckim zapisywali się do ksiąg genealogicznych poszczególnych guberni. Deputacje szlacheckie uznawały również szlacheństwo innych osób; wśród „nowej szlachty” tych guberni znaczny procent stanowiły osoby tu urodzone, zdarzali się jednak przybysze z innych guberni Cesarstwa, choć oczywiście istniały nadal duże różnice pomiędzy szlachtą miejscową (potomkami szlachty Wielkiego Księstwa Litewskiego) i napływową rosyjską. Mówiąc zatem o szlachcie litewsko-białoruskiej XIX-XX w. nie sposób pominąć żadnej z tych grup, należących do jednej warstwy społecznej.

Można więc stwierdzić istnienie na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego w tym okresie dwóch pokrywających się w znacznym stopniu (choć niezupełnie) grup szlachty: miejscowej i rosyjskiej (starej i nowej); wśród tej ostatniej zaznaczyć można obecność również nobilitowanych Białorusinów, Litwinów i Polaków zawdzięczających swój status społeczny prawom rosyjskim. Tylko szlacheństwo uznane przez władze rosyjskie miało znaczenie prawne, lecz w praktyce władzom nie udało się zniszczyć tradycji szlacheckich innych grup, pozbawionych wtedy przywilejów. Badania, prowadzone obecnie w archiwach rosyjskich, białoruskich i litewskich przez Towarzystwo Historyczno-Genologiczne w Moskwie (IRO) we współpracy z Polskim Towarzystwem Heraldycznym, mają doprowadzić do ustalenia pełnego składu tej warstwy. Obecnie przygotowaliśmy do druku spis szlachty guberni białoruskiej zatwierdzonej przez Departament Heroldii Rządzącego Senatu.

Podstawą niniejszego wydania są drukowane w końcu XIX i na początku XX w. spisy szlachty guberni białoruskich: grodzieńskiej (z 1900 r.), mińskiej (z 1903 r.), mohylewskiej (z 1909 r.) i witebskiej (z 1900 r.). Niestety, nie zostały ogłoszone drukiem spisy szlachty guberni wileńskiej i kowieńskiej; stąd spis ten obejmuje tylko część (choć znaczną) ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wprowadziliśmy do tego spisu również szlachtę guberni smoleńskiej. Było to o tyle uzasadnione, że Smoleńszczyzna, choć od r. 1654 należąca ostatecznie do Rosji, zachowała w olbrzymim stopniu poprzednią strukturę własności ziemskiej, a znaczną (w wielu powiatach większą) część miejscowej szlachty stanowili potomkowie rodzin wywodzących się z Rzeczypospolitej i osiadłych tam jeszcze za Wazów, jak Druckich-Sokolińskich i Radwańskich, Glinków i Raczyńskich, Tolpyhów i Eysymontów i wielu innych.

Spisy opracowane przez gubernialne deputacje szlacheckie, różnią się jeżeli chodzi o zakres podanych informacji. W spisach grodzieńskim i mohylewskim podano tylko nazwiska i część księgi genealogicznej, w mińskim - również rok zatwierdzenia rodu przez Heroldię Senatu. W spisie witebskim występują datyienne i numery odpowiednich ukazów Heroldii (czasem rezolucji lub ukazu panującego), jednego lub kilku. Spis smoleński nie zawiera dat, lecz wprowadzono w nim informacje o tym, czy rodzina posiada nieruchomość i w którym miejscu (z nazwą powiatu - *ujezdu* - lub miasta, jeżeli chodzi o nieruchomość miejską). Wykorzystaliśmy w tej pracy egzemplarze wydanych spisów ze zbiorów Centralnego Państwowego Archiwum Akt Dawnych (CGADA) w Moskwie, Państwowej Publicznej Biblioteki Historycznej w Moskwie i Rosyjskiego Państwowego Historycznego Archiwum (RGIA) w Petersburgu. W tym ostatnim, w zbiorach bibliotecznych, należących przed r. 1917 do biblioteki Departamentu Heroldii

Rządzącego Senatu, znajdują się egzemplarze spisów szlachty witebskiej i smoleńskiej, zawierające uzupełnienia². W spisie smoleńskim dołączone zostały dwie strony, zawierające nazwiska rodzin, które zostały zatwierdzone i na mocy decyzji Departamentu Heroldii w latach 1898-1904 zapisane do księgi genealogicznej³. Te karty stanowią załącznik urzędowy do drukowanego spisu; całość jest przesyta sznurem i opieczetowana pieczęcią smoleńskiego zgromadzenia szlacheckiego; załącznik (pisany na maszynie) podpisał sekretarz zgromadzenia.

O ile w powyższym przypadku wiadomo było, że uzupełnienia mają charakter urzędowy, to poprawki w spisie witebskim zrobione zostały ręcznie. Są to poprawki (dość liczne) poszczególnych dat lub numerów ukazów oraz uzupełnienia (z kontynuacją numeracji wewnętrznej prowadzonej osobno dla każdej litery), zawierające dodatkowo 138 nazwisk (z podaniem również dat ukazów i innych informacji). Charakter notatek wskazuje, że korekta została dokonana przez osobę mającą dostęp do materiałów Heroldii, niewątpliwie któregoś z jej urzędników. Po sprawdzeniu reprezentatywnej części stwierdziliśmy, że te dodatkowe informacje i poprawki odpowiadają źródłom. Wydało się więc celowe wykorzystanie tych dodatkowych informacji w niniejszej publikacji. W ten sposób uwzględnione zostały nie tylko dość liczne rodziny opuszczone (przypadkowo) przez autorów spisu drukowanego, lecz również poszerzone zostały ramy chronologiczne spisu szlachty tej guberni do r. 1913 włącznie (zapis o wywodzie Rodziewiczów nosi datę 30 kwietnia 1913; data ta wskazuje też orientacyjnie na czas powstania notatek).

Struktura komputerowej bazy danych wykorzystanej do opracowania wersji rosyjskiej spisów przygotowana została z udziałem p. Natalii Jewsiejewej, pracowniczki naukowej centrum komputerowego Działu Historii Rosyjskiej Akademii Nauk.

² RGIA, Petersburg, Biblioteka Archiwum, nr 77455 (spis smoleński, dołączone strony 82-84) oraz nr 77413 (spis witebski).

³ Objemują one pozycje od 1494 do 1528 wykazu smoleńskiego.

Nota edytorska

Podstawą wydania *Spisu szlachty wylegitymowanej w guberniach grodzieńskiej, mińskiej, mohylewskiej, smoleńskiej i witebskiej* są wydane drukiem „Spisy szlachty” poszczególnych gubernii, opublikowane w języku rosyjskim, na przełomie XIX i XX wieku¹.

Wszystkie te spisy zawierają uszeregowane w odpowiednich rubrykach informacje o nazwisku rodziny wylegitymowanej, podają numer księgi, do której dana rodzina została wpisana oraz numer w obrębie drukowanego spisu. Na tym kończą się wspólne informacje dla poszczególnych spisów. Jest to powodem, dla którego w niniejszej publikacji nie wszystkie rubryki zostały wypełnione w jednakowy sposób.

Sporządzenie wykazów w języku polskim, w oparciu o drukowane wykazy rosyjskie, wywołało kilka poważnych problemów. Najważniejszym z nich, niosącym niebezpieczeństwo zamieszczenia błędnego brzmienia nazwiska, był ich zapis w transliteracji rosyjskiej. Jak wiadomo brzmienie niektórych głosek w języku rosyjskim i ich zapis odbiega od zapisu łacińskiego nie tylko wyglądem graficznym, lecz w odczycie niesie ze sobą inną wartość. Największą trudnością było ustalenie brzmienia tych nazwisk, które zawierają litery „g” i „h”², a także zapis „rz” - „ż”, wszystkich zmiękczeń, zakończeń na -dzki -cki, dyftongów en - ę, on - a. W tych wypadkach wydawcy starali się w oparciu o literaturę genealogiczną, a także o znane publikacje dotyczące tego rejonu, ustalić prawidłowy zapis danego nazwiska. Mimo to w wielu wypadkach pozostały wątpliwości, które mogą być nie do końca rozwiązane. Zastosowano zatem rozbudowane odsyłacze. Niemniej pragniemy zwrócić uwagę wszystkich korzystających z niniejszego wykazu na te trudności identyfikacyjne. Kolejnym problemem są zmiękczenia w języku rosyjskim, szczególnie rosyjskie „ie” (e); wątpliwość budził też zapis twardy i miękki. Ponadto w większości przypadków w wersji oryginalnej, w drukowanych spisach, nazwiska występują w postaci odmienionej i w liczbie pojedynczej. Przywracając im postać pierwotną konieczne było również konsultowanie innych źródeł, publikacji genealogicznych, a także materiałów petersburskiej Heroldii.

Kolejną kwestią, być może nie do końca rozstrzygniętą, są nazwiska złożone, składające się z dwóch a czasem nawet z trzech członów.

Jeśli nazwisko składa się z przydomku i nazwiska, gdzie przydomek poprzedza nazwisko właściwe, staraliśmy się, aby było ono umieszczone na początku, natomiast przydomek umieszczony został na końcu z myślnikiem³. Inaczej w przypadku rodzin, których przydomki były w podstawie umieszczone za nazwiskiem właściwym i połączone z nim myślnikiem. Wówczas zapis odpowiada w pełni podstawie. Niestety część rodzin, które znalazły się w niniejszym wykazie nie jest znana z literatury heraldyczno-genealogicznej, lub też ich przydomki nie pojawiały się wcześniej w literaturze. Mogło to doprowadzić do pewnych nieporozumień. Mimo, iż staraliśmy się w miarę możliwości wyjaśniać wszelkie nasuwające się wątpliwości, w pracy mogą znajdować się pewne niekonsekwencje. Aby zachować możliwość dotarcia do wszystkich rodzin w tekście zastosowano też odesłania od przydomku do nazwiska⁴. Wówczas pod

¹ *Алфавитный список дворянских родов Гродненской губернии внесенных в дворянскую родословную книгу*, Гродно 1900, s. 17; *Алфавитный список дворянским родам Минской губернии, внесенным в дворянскую родословную книгу по 1-е июля 1903 года*, Mińsk 1903, s. 162; *Алфавитный список дворянских родов внесенных в родословные дворянские книги Могилевской губернии. Составлен в 1909 году*, Mohylew 1909, s. 23 (jest to drugie wydanie spisu szlachty guberni mohylewskiej, pierwsze wydanie z 1908 r., dość niestaranne, pominięto szereg rodzin, w związku z tym Deputacja ponowiła wydanie z poprawkami i uzupełnieniami; spis z 1908 r. uwzględnia 1248 rodzin, zaś spis z 1909 r. 1368 rodzin); *Алфавитный список дворянских родов внесенных в родословные дворянские книги Смоленской губернии, составлен в 1897 г.*, Smoleńsk 1897; *Алфавитный список дворянским родам, внесенным в дворянскую родословную книгу Витебской губернии по 1900 год*, Witebsk 1900, s. 84.

² Wśród nazwisk, w których występuje litera „g” bądź na początku bądź w środku, znajduje się najwięcej wątpliwych tłumaczeń. Zdając sobie z tego sprawę zastosowano w tym przypadku liczne odsyłacze, jednakże mogą istnieć nadal wątpliwości co do transliteracji. W wielu wypadkach, w literaturze genealogicznej, można znaleźć dla niewątpliwie tych samych rodzin, różne zapisy brzmienia nazwiska. Nie mogąc wyjaśnić wszystkich wątpliwości pozostawiamy w tym wypadku czasem wątpliwe zapisy, np. Bogdanowicz — Bohdanowicz, Gutorowicz — Hutorowicz, Gusakowski — Husakowski etc.

³ Np. Horbacki Daszkowicz-; Kozakowski Krupek-; Oszczewski Kruhlik-; Niemcewicz Ursyn- etc.

zapisem, który wydawcy uważali za prawidłowy znajduje się pełne brzmienie nazwiska podane w drukowanej podstawie rosyjskiej. W wielu wypadkach wątpliwości były wyjaśniane w oparciu o źródła rękopiśmienne przechowywane w archiwach rosyjskich i białoruskich.

Dla wszystkich rodzin niemieckich partykulę szlachecką „von”, o ile znajdowała się w podstawie umieściliśmy po nazwisku właściwym, podobnie postąpiono z partykulą „de”. Nazwiska typu O'Brien de Lacy i O'Rourke umieszczone zostały pod literą „O”, zgodnie z zapisem leksykalnym stosowanym w literaturze przedmiotu. Jednocześnie pragniemy zaznaczyć, że część nazwisk szlacheckich niemieckich bądź też francuskich może być podana w błędnym zapisie, co wynika z faktu, iż są one najbardziej zniekształcone w podstawie drukowanej. Części z nich nie udało się odnaleźć w literaturze genealogicznej niemieckiej i francuskiej. W związku z tym niemożliwa była weryfikacja ich zapisu.

W przypadkach wątpliwych zaznaczaliśmy nasze propozycje tłumaczenia w nawiasach kwadratowych „[]”; również dla tych propozycji podaliśmy odnośniki mające ułatwić odszukanie nazwisk.

Układ wewnętrzny spisu

Rubryka pierwsza podaje numer kolejny w drukowanych spisach. W zależności od guberni jest to bądź numer kolejny w obrębie całej guberni, bądź też w ramach książki⁵.

Następna rubryka zawiera nazwiska w układzie alfabetycznym polskim. Jak wyżej wspomiano znajdują się w nim również odsyłacze od przydomków do nazwisk, a także zaznaczono oboczności zapisu nazwiska. Są one elementem uzupełniającym wykaz i pochodzą od wydawców. Nazwiska nawet jedno-brzmiające występują tylekroć ile razy zostały wymienione w podstawie drukowanej.

Należy zaznaczyć, że w spisie szlachty guberni smoleńskiej wydawca rosyjski umieścił w przypadku rodzin o tym samym nazwisku informację o liczbie rodzin wpisanych do tej samej książki. Ta informacja znajduje się w rubryce „Nazwisko”, co jest zgodne z podstawą drukowaną Spisu.

Dla spisu rodzin guberni witebskiej i smoleńskiej w aktach Heroldii znajduje się drukowany wykaz z naniesionymi rękopiśmiennymi uwagami i uzupełnieniami. Umieszczone w nim rodziny zostały oznaczone w tekście polskim gwiazdką (*). Informacje te są absolutnie nowe i dotyczą na ogół ostatnich lat funkcjonowania Heroldii; ostatni chronologicznie zapis pochodzi z 1913 roku.

Rubryka trzecia zawiera informację, do której z ksiąg została wpisana dana rodzina.

W przypadku 24 rodzin w guberni grodzieńskiej, które zostały wylegitymowane i umieszczone w drukowanym spisie, wydawcy rosyjscy nie wiedzieli do której części książki genealogicznej zostały one zaliczone. W tych przypadkach podaliśmy „brak”. W przypadku rodzin pochodzenia tatarskiego wpisywanych do odrębnych rejestrów zastosowano skrót „Tat.”. W przypadku tych rodzin wylegitymowanych w guberni mińskiej wykaz umieszczony był odrębnie w drukowanym *Spisoku*.

W rubryce czwartej znalazła się informacja, na której stronie drukowanych *Spisoków* znajduje się dana rodzina.

Rubryka piąta odnosząca się do guberni smoleńskiej i w kilku wypadkach mińskiej, zawiera informację, gdzie dana rodzina uprzednio przeprowadziła wywód legitymacyjny

Rubryka szósta, dotycząca wyłącznie guberni smoleńskiej informuje o powiecie, w którym dana rodzina posiadała majątek.

Rubryka siódma zawiera dodany przez wydawców skrót guberni, w której przeprowadzony został wpis do ksiąg genealogicznych.

Rubryka ostatnia przynosi informację o dacie legitymacji i przeprowadzonego wpisu do ksiąg genealogicznych, ewentualnie decyzji Heroldii w Petersburgu lub postanowienia cesarskiego.

⁴ Por. Barło zob. Jakubowicz; Ćwirko zob. Godycki; Łuskaniec zob. Żwański etc.

⁵ W drukowanym spisie guberni grodzieńskiej zastosowany został podział na części książki, przy zachowaniu numeracji od pierwszego do ostatniego, wraz z wydzielonymi na końcu rodzinami o nieokreślonej księdze i rodzinami tatarskimi; spis guberni mińskiej zawiera układ ciągły alfabetyczny, z wydzieloną rubryką informującą o numerze części książki; spis guberni mohylewskiej, podobnie jak grodzieńskiej został podzielony na 6 części z zachowaniem jednolitej numeracji; spis guberni smoleńskiej został podzielony na 6 części, w obrębie każdej z nich numeracja rozpoczyna się od numeru pierwszego; spis guberni witebskiej jest w układzie alfabetycznym, z tym że numery rozpoczynają się od jedności w obrębie każdej litery alfabetu.

Na zakończenie zamieszczony został wykaz wszystkich nazwisk w języku rosyjskim, występujących w pięciu *Spisokach*, stanowiących podstawę niniejszego wydania, w kolejności alfabety rosyjskiego. W wykazie tym zmiany redakcyjne dotyczą podania nazwiska w liczbie pojedynczej, a nie mnogiej oraz umieszczenia nazwiska właściwego przed przydomkiem, bądź partykułą szlachecką „von” lub „de”. Wykaz zawiera następujące informacje, umieszczone po nazwisku: numer książki, skrót nazwy guberni (identyczny jak w języku polskim) i numer w drukowanym *Spisoku*.

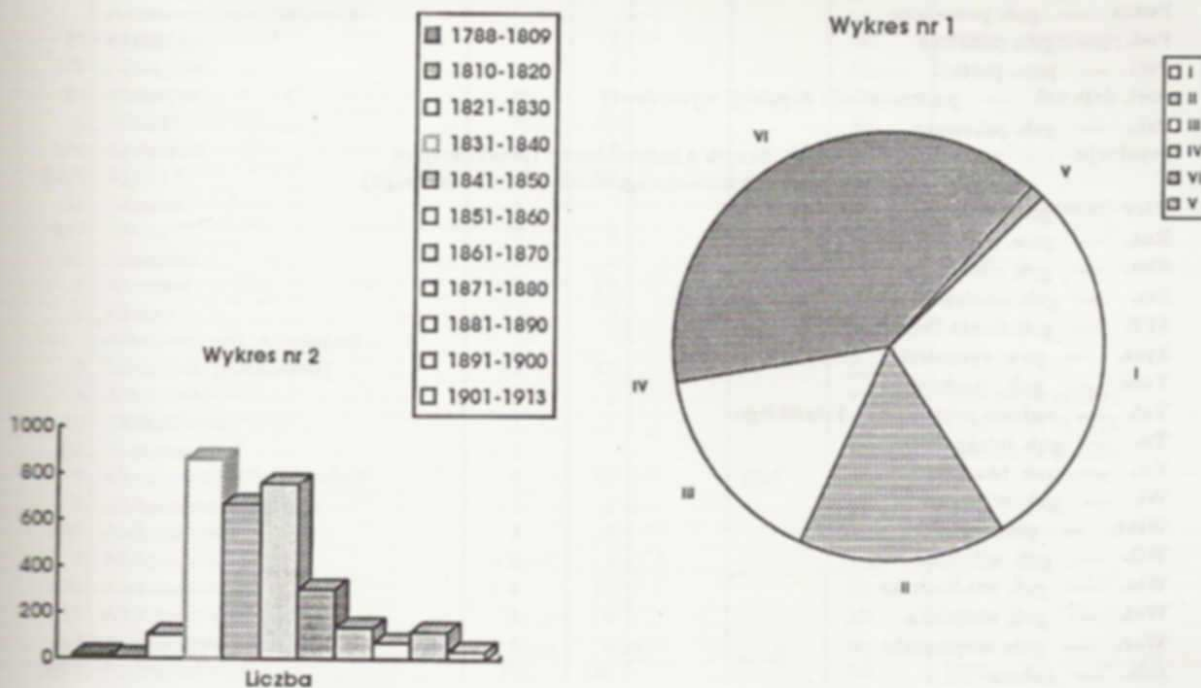
Dane liczbowe

Na zakończenie warto dodać, że we wszystkich guberniach najliczniejsze wpisy dokonane zostały do książki VI (2681). W księdze I znalazło się 1969 rodzin, w księdze II 1062, w III 1060, w IV zaledwie 8 i w V 65. Ponadto 94 rodziny zostały wpisane do więcej niż jednej książki, o 26 rodzinach brak jest informacji do której książki nastąpił wpis. Ponadto w oddzielnym rejestrze znalazło się 17 rodzin tatarskich. Rozkład ten ilustruje wykres nr 1.

W przypadku guberni mińskiej i witebskiej podany został rok legitymacji. Pozwoliło to na opracowanie poniższego zestawienia, charakteryzującego dynamikę legitymacji w tych dwóch guberniach. Dane zostały skumulowane w okresach dziesięcioletnich, z wyjątkiem pierwszego obejmującego lata 1788-1809 i ostatniego 1901-1913 (ostatni wpis ustalony w oparciu o egzemplarz archiwalny spisu witebskiego).

Okres	Liczba
1788-1809	15
1810-1820	7
1821-1830	104
1831-1840	862
1841-1850	668
1851-1860	757
1861-1870	304
1871-1880	139
1881-1890	70
1891-1900	119
1901-1913	36
ogółem	3081

Dla zilustrowania dynamiki legitymacji w guberniach mińskiej i witebskiej zamieszczony został wykres nr 2.

Wykaz skrótów

- As. — gub. astrachańska
bar. — baron
Biel. — pow. biełski
Ch. — gub. chersońska
Cz. — gub. czernihowska
Dor. — pow. dorohobużski
Duch. — pow. duchowszczyński
Gr. — gub. grodzieńska
Gż. — pow. gżański
hr. — hrabia
Jar. — gub. jarosławska
Jel. — pow. jelniński
Juch. — pow. juchnowski
Ka. — gub. kałuska
Katarzyna II — ukaz cesarzowej Katarzyny II
Kaz. — gub. kazańska
Kij. — gub. kijowska
Kost. — gub. kostromska
Kow. — gub. kowieńska
Kr. — pow. krasnieński
Król Pol. — Królestwo Polskie
ks. — książę
Kurl. — gub. kurlandska
Kursk — gub. kurska
Lif. — gub. liflandska
m. Duch. — miasto Duchowszczyzna
m. Sm. — miasto Smoleńsk
Mi. — gub. mińska
Mo. — gub. mohylewska
Mos. — gub. moskiewska
N — Numer
Niż. Now. — gub. niżegorodska
Now. — gub. nowogrodzka
Or. — gub. orłowska
Penza — gub. penzeńska
Pod. — gub. podolska
Por. — pow. porecki
post. dep. szl. — postanowienie deputacji wywodowej
Psk. — gub. pskowska
rezolucja — postanowienie Heroldii Senatu o zatwierdzeniu (poprzedzające „ukaz” wysyłany do odpowiedniego zgromadzenia szlacheckiego)
Riaz. — gub. riazańska
Ros. — pow. rosławski
Sim. — gub. simbirska
Sm. — gub. smoleńska
SPB — gub. Sankt-Petersburg
Sycz. — pow. syczowski
Tam. — gub. tambowska
Tat. — rodzina pochodzenia Tatarskiego
Tu. — gub. tulska
Tw. — gub. twerska
Wi. — gub. witebska
Wiaż. — pow. wiaziemski
Wil. — gub. wileńska
Wła. — gub. władimirska
Woł. — gub. wołyńska
Wor. — gub. woroneżska
zob. — zobacz

Nr	Nazwisko	Księga	Str.	Przybył	Majątek	Gub.	Data i numer aktu
238	Proszyński	1	6			Gr.	
800	Proszyński	6	15			Gr.	
1400	Proszyński	6	90			Mi.	1836
1396	Protasewicz	1	90			Mi.	1850
1397	Protasewicz	1	90			Mi.	1859
1398	Protasewicz	1	90			Mi.	1866
193	Protasewicz	1	4			Mo.	
249	Protasewicz	1	6			Gr.	
521	Protasewicz	3	10			Gr.	
300	Protasow	6	72		Sm.	Sm.	
1399	Protasowski	1	90			Mi.	1861
209	Protopopow	3	47			Sm.	
1391	Prowołowicz	3	90			Mi.	1897
1393	Prozor	6	90			Mi.	1833
1392	Prozorkiewicz	2	90			Mi.	1850
298	Prozorkiewicz	6	72		Ros.	Sm.	
425	Prozwicki	2	26		Sm.	Sm.	
	Prus zob. Żukowski						
1401	Pruszanowski	1	90			Mi.	1838
828	Pruszewski	6	15			Gr.	
1402	Pruszkowski	1	90			Mi.	1859
47	Przeborowski	1	54			Wi.	1860.09.05 N 7615
821	Przeclawski	6	15			Gr.	
1385	Przelaskowski	6	89			Mi.	1835
633	Przeradowski	3	11			Mo.	
1386	Przestański	6	89			Mi.	1844
1177	Przesmycki	6	20			Mo.	
401	Przewaliński	2	7			Mo.	
1176	Przewaliński	6	20			Mo.	
424	Przewalski	2	26	Twer	Por.	Sm.	
18	Przewalski	6	52			Wi.	1840.05.04 N 2294; 1842.03.23 N 1151
1383	Przedziecki	1	89			Mi.	1841
1384	Przedziecki	6	89			Mi.	1841
816	Przybora	6	15			Gr.	
1387	Przybora	6	89			Mi.	1837
192	Przybyłowski	1	4			Mo.	
1388	Przybytek	1	89			Mi.	1853
1389	Przygodzki	1	89			Mi.	1845
31	Przyłęcki	1 i 2	53			Wi.	1836.06.30 N 7423; 1856.08.21 N 5081
809	Przyłucki	6	15			Gr.	
1390	Przyłucki	1	90			Mi.	1861
36	Przysiecki	6	53			Wi.	1833.10.31 N 8554
256	Przytułski	1	6			Gr.	
1403	Pstrocki	6	90			Mi.	1843
1404	Ptaszycki	6	90			Mi.	1836
240	Puchalski	1	6			Gr.	
835	Puchalski	6	15			Gr.	
1410	Puchalski	6	91			Mi.	1847
833	Puchowski	6	15			Gr.	
195	Puchowski	1	4			Mo.	
635	Puchowski	3	11			Mo.	
1411	Puciata	6	91			Mi.	1835
1412	Puciata	6	91			Mi.	1838
1180	Puciata Fen-Rajewski	6	20			Mo.	
197	Puciata Rusinowski-	1	4			Mo.	
198	Puciata Rusinowski-	1	4			Mo.	
304	Puciata [3 rodzin]	6	72		Ros.	Sm.	
431	Puciata [9 rodzin]	2	26			Sm.	
196	Pucillo	1	4			Mo.	
1179	Puckowski	6	20			Mo.	
1409	Pulanowski [Póljanowski]	6	91			Mi.	1842
212	Puliński	3	47			Sm.	
1408	Pulman	1	91			Mi.	1844

- Подгурский, 3, Ви., 33
 Подгурский, 6, Гр., 806
 Подгурский, 6, Мо., 1163
 Подлешский, 6, Ми., 1349
 Подлущий, 6, См., 283
 Подобед, 1, Мо., 184
 Подобед, 6, Мо., 1164
 Подолешский - см. Падолицкий
 Подолешский, 3, Ми., 1350
 Подолинский, 2, Мо., 395
 Подольщиц, 6, Ви., 43
 Подревский (2 рода), 2, См., 408
 Подревский, 6, См., 284
 Пожариский, 6, Ми., 1351
 Пожариский, 6, Мо., 1165
 Пожарский, 3, См., 194
 Поземковский, 1, Ви., 35
 Позняк Кржевкович-, 2, Мо., 396
 Позняк, 6, Ми., 1352
 Позняк, 6, Ми., 1353
 Позняк, 6, Мо., 1166
 Позняков, 2, См., 409
 Позняков, 2, См., 410
 Позняков, 6, См., 285
 Покемпнинович, 2, Ми., 1354
 Поклад-Некрасевич, 6, Мо., 1167
 Поклевский - см. Козелл
 Покрамович, 6, Ви., 1
 Покровский, 3, Ви., 51
 Покровский, 3, Ви., 56
 Покровский, 3, Гр., 523
 Покровский, 3, Мо., 629
 Покрошинский, 1, Ми., 1355
 Покубитто, 6, Гр., 815
 Полагейко, 6, Мо., 1168
 Полеский - см. Шипилло
 Полетьяло, 1, Гр., 233
 Полигаев, 3, См., 195
 Полиганский, 6, Ми., 1356
 Поллевич, 1, Ми., 1357
 Полнобоков, 6, См., 286
 Поломский, 3, Мо., 630
 Полоневич, 1, Ми., 1358
 Полоневич, 1, Ми., 1359
 Полонский, 1, Гр., 260
 Полонский, 6, Ви., 30
 Полонский, 6, Гр., 808
 Полонский, 6, Ми., 1360
 Полонский, 6, Мо., 1169
 Полочанский Шемнот-, 1, Ми., 1361
 Полторацкий, 1, Мо., 185
 Полторацкий, 2, Мо., 398
 Полторацкий, 3, Мо., 631
 Полубенский *, 6, Ви., 58
 Полубинский, 3, Ви., 6
 Полубинский, 3, См., 196
 Полубинский, 6, Гр., 802
 Полубинский, 6, Гр., 822
 Полубинский, 6, Мо., 1170
 Полутраблин (Полутраблинов)
 (2 рода), 2, См., 411
 Полутраблинов (Полутраблин), 6,
 См., 287
 Полукетов, 6, См., 288
 Полуценга, 6, Ви., 5
 Полушкин (2 рода), 2, См., 412
 Полушкин, 6, См., 289
 Полховский, 1, Гр., 259
 Полховский, 1, Гр., 261
 Полховский, 1, Ми., 1362
 Польковский, 1, Гр., 248
 Польковский, 1, Мо., 186
 Польковский, 1, Мо., 187
 Полянович, 1, Ви., 44
 Полянский, 1, Ми., 1363
 Полянский, 2, Мо., 397
 Полянский, 2, См., 413
 Полянский, 6, См., 290
 Помарнацкий Пац-, 6, Ви., 20
 Поморский, 1, Ми., 1364
 Помян, 1, Гр., 235
 Пониквицкий, 1, Гр., 245
 Пономарев, 3, Ми., 1365
 Понсет де Сандон, 3, Ми., 1366
 Понятовский, 6, Мо., 1171
 Понятовский, 6, См., 291
 Попейко-Мишкевич, 1, Ми., 1367
 Попейко-Мишкевич, 1, Мо., 188
 Попель Лешко-, 3, Ви., 57
 Попель, 3, Ви., 52
 Попель, 6, Мо., 1172
 Попков - см. Папков
 Поплавский, 1, Ви., 25
 Поплавский, 1, Гр., 236
 Поплавский, 1, Гр., 239
 Поплавский, 1, Ми., 1368
 Поплавский, 2, Гр., 410
 Поплавский, 6, Гр., 799
 Поплонский, 2, См., 414
 Попов (6 родов), 3, См., 197
 Попов, 2, Мо., 399
 Попов, 2, См., 415
 Попов, 3, Ви., 28
 Попов, 3, Гр., 522
 Попов, 3, Ми., 1370
 Попов, 3, См., 198
 Попов, 3, См., 198
 Поповский, 1, Ми., 1369
 Поповы, 3, Ви., 55
 Попялковский *, 1, Ви., 64
 Попялковский, 6, Ви., 27
 Попялковский, 6, Ми., 1371
 Пора - см. Леонович
 Поразинский, 3, Ми., 1372
 Порембский, 6, Мо., 1173
 Поржезинский, 1, Гр., 234
 Поржешский, 1, Ви., 49
 Поржешский, 6, Ми., 1373
 Поровский, 6, Ми., 1374
 Порошин (2 рода), 2, См., 416
 Порто, 3, См., 200
 Портинко - см. Менько
 Порчинский, 1, Ми., 1375
 Порчинский, 1, Мо., 189
 Порчинский, 1, Мо., 190
 Порчинский, 1, Мо., 191
 Порчинский, 6, Ви., 19
 Посевьев, 3, См., 201
 Посеницкий, 1, Ми., 1376
 Поскочим, 1, Ви., 4
 Пославский, 3, Мо., 632
 Посников, 2, См., 417
 Посников, 2, См., 418
 Постников, 3, Ми., 1377
 Постовский, 6, См., 292
 Потапов, 3, См., 202
 Потапович Жабко-, 6, Мо., 1174
 Потемкин (2 рода), 2, См., 419
 Потемкин, 6, См., 293
 Потоцкий, 1, Ми., 1378
 Потресов (Потрисов) (2 рода), 2,
 См., 420
 Потресов (Потрисов), 2, См., 421
 Потресов (Потрисов), 2, См., 422
 Потресов (Потрисов), 6, См., 294
 Потржебский, 1, Ми., 1379
 Потриковский Одровонж-, 6, Гр., 810
 Потриковский, 6, Ви., 39
 Потрисов - см. Потресов
 Потулицкий - см. Войзбу
 Потулов, 6, См., 295
 Поцейко, 6, Ми., 1380
 Почобут Одлянишский-, 6, Гр., 829
 Почобут, 1, Гр., 254
 Почобут-Одлянишский, 6, Ви., 15
 Почобут-Одлянишский, 6, Мо., 1175
 Почонович, 1, Ви., 46
 Почтарев, 3, См., 203
 Поярков, 6, См., 296
 Правдик, 6, Ми., 1381
 Правиков, 2, Мо., 400
 Правиков, 2, См., 423
 Правохенский, 1, Ви., 45
 Правохенский, 1, Ми., 1382
 Пракудин - см. Прокудин
 Прейс, 1, Ви., 26
 Прейс, 3, См., 204
 Прен, 3, См., 205
 Преферанский *, 3, Ви., 70
 Пречан, 3, См., 206
 Пржеборовский, 1, Ви., 47
 Пржевалинский, 2, Мо., 401
 Пржевалинский, 6, Мо., 1176
 Пржевальский, 2, См., 424
 Пржевальский, 6, Ви., 18
 Пржездешский, 1, Ми., 1383
 Пржездешский, 6, Ми., 1384
 Пржеляковский, 6, Ми., 1385
 Пржеградовский, 3, Мо., 633
 Пржесланский, 6, Ми., 1386
 Пржезмьшский, 6, Мо., 1177
 Пржещавский, 6, Гр., 821
 Пржибора, 6, Гр., 816
 Пржиборо, 6, Ми., 1387
 Пржибыловский, 1, Мо., 192
 Пржибытко, 1, Ми., 1388
 Пржигодзкий, 1, Ми., 1389
 Пржиленский, 6, Ви., 31
 Пржилуцкий, 1, Ми., 1390
 Пржилуцкий, 6, Гр., 809
 Пржищеский, 6, Ви., 36
 Пржигульский, 1, Гр., 256
 Пригоровский, 3, Мо., 634
 Пригоровский, 3, См., 207
 Прикот (Прикотов), 6, См., 297
 Проволович, 3, Ми., 1391
 Прозвицкий, 2, См., 425
 Прозор, 6, Ми., 1393
 Прозоркевич, 2, Ми., 1392
 Прозоркевич, 6, См., 298
 Прокопович, 1, Ви., 11
 Прокопович, 1, Ми., 1394
 Прокопович, 2, См., 426
 Прокопович, 6, См., 299
 Прокофьев, 3, Гр., 520
 Прокофьев, 3, См., 208
 Прокудин (Пракудин), 2, См., 427
 Проневич, 1, Гр., 247
 Проневич, 6, Ми., 1395
 Проневский, 6, Ви., 32
 Прорвич, 6, Гр., 807
 Проскуро - см. Сушинский
 Протасевич, 1, Гр., 249
 Протасевич, 1, Ми., 1396
 Протасевич, 1, Ми., 1397
 Протасевич, 1, Ми., 1398
 Протасевич, 1, Мо., 193
 Протасевич, 3, Гр., 521
 Протасов, 6, См., 300
 Протасовский, 1, Ми., 1399
 Протопопов, 3, См., 209
 Прошинский, 1, Гр., 238
 Прошинский, 6, Гр., 800
 Прошинский, 6, Ми., 1400
 Прус - см. Жуковский